

Alþýðusamband Íslands

Samráðsgátt stjórnvalda
Félags- og húsnæðisráðuneytið
Síðumúla 24, 108 Reykjavík

M202507-0291
Reykjavík, 11. ágúst 2025

Efni: Umsögn Alþýðusambands Íslands (ASÍ) um áform um tillögu til þingsályktunar um framkvæmdaáætlun í málefnum innflytjenda 2026–2029

Alþýðusamband Íslands (ASÍ) fagnar því að unnið sé að nýrri framkvæmdaáætlun í málefnum innflytjenda og tekur undir mikilvægi þess að stefnt sé að samfélagi þar sem allir geti tekið virkan þátt óháð þjóðerni og uppruna. Áformin miða að því „að innflytjendur fái tækifæri til að læra íslensku og taka virkan þátt í samfélaginu“. Þá er tekið fram að stuðst verði við m.a. ráðleggingar OECD og unnið í samráði við innflytjendaráð.

ASÍ óttast að áformin byggi á of þröngum grunni, þar sem þau eru reist á stefnuýfirlýsingu ríkisstjórnarinnar en ekki á skýrri og faglegri stefnu í málaflokknum. Áherslan á íslensku og menningu, án þess að fjalla með markvissum hætti um inngilding, samábyrgð samfélagsins og fjölbreytileika, vekur upp spurningar um framtíðarsýn stjórnvalda í málaflokknum. Vitaskuld er um að ræða áform og innihaldið því ekki ljóst. ASÍ mun bregðast ítarlegar við þegar tillögur liggja fyrir en telur mikilvægt að koma ákveðnum sjónarmiðum að þessu stigi.

Ósamþykkt stefna sem liggur fyrir

ASÍ leggur áherslu á að framkvæmdaáætlun sem þessi verði reist á skýrum og vönduðum stefnumarkmiðum, gerðum í breiðu samráði. Slík ósamþykkt stefna liggur þegar fyrir í ráðuneytinu. Hún var unnin á vegum fyrrum félags- og vinnumarkaðsráðuneytis í samstarfi við önnur ráðuneyti, stofnanir, hagsmunaaðila, þ. á m. ASÍ, og með aðkomu yfir 500 einstaklinga með innflytjendabakgrunn víða að af landinu. Efnahags- og framfarastofnunin (OECD) veitti ráðgjöf og framkvæmdi heildarúttekt sem styður við þessa stefnumótun.

Heildræn stefna í málaflokknum er löngu tímabær og nauðsynlegur grunnur að framkvæmdaáætlunum. Því furðar ASÍ sig á því að ríkisstjórnin hyggist enn og aftur vinna að gerð nýrrar framkvæmdaráætlunar án stefnu.

Inngilding sem útgangspunktur

ASÍ lýsir áhyggjum sínum á því að hugtakið *inngilding* sé hvergi að finna í áformunum með beinum hætti, þrátt fyrir að það hafi verið meðal meginráðlegginga OECD. Inngilding (e. inclusion) *þýðir að gert er ráð fyrir fjölbreytileika fólks í öllum aðstæðum. Inngilding vísar til þess að ábyrgð á því að gert sé ráð fyrir fjölbreytileika liggur ekki hjá einum aðila heldur mörgum, hjá samfélaginu í heild sem og einstaklingum innan þess. Inngilding vísar því til samskipta og kerfa sem byggja á samábyrgð.*

Það að einblína á skyldur innflytjenda, t.d. í formi íslenskukennslu og þátttöku í samfélaginu, án þess að fjalla um ábyrgð móttökusamfélagsins, vísar til úreltrar hugmyndafræði um aðlögun. Sú sýn gæti ýtt undir útilokun þeirra sem eiga erfitt með að aðlagast aðstæðum sem taka ekki mið af þeirra þörfum og getu. ASÍ varar við öllu því sem gæti leitt af sér enn frekari lagskiptingu í íslensku samfélagi.

Raunveruleg staða og samfélagsleg ábyrgð

ASÍ minnir á að fólksflutninga til Íslands má að meginstefnu rekja til frjálsrar farar launafólks samkvæmt EES-samningnum frá 1994. Þúsundir einstaklinga hafa komið hingað til starfa og margir þeirra sest hér að, oft án þess að hafa fengið nauðsynlegt aðgengi að íslenskunámi, upplýsingar á skiljanlegu máli og/eða hvata til þátttöku í samfélaginu. Leiða má að því líkum að efnahagslegan ávinning nútímans megi rekja til þessara breytinga, en félagslegra vandamála gætir víða vegna ófullnægjandi undirbúnings og skorts á styrkingu innviða.

Burðaratvinnugreinar Íslands reiða sig á framlag erlends launafólks og því að fólk sé tilbúið að koma tímabundið hingað til lands til starfa. Það verður því alltaf til hópur fólks sem talar ekki íslensku og verður áfram hluti af íslenskum vinnumarkaði og þar af leiðandi samfélagsins alls og er velferð þeirra ekki síður á ábyrgð ríkisstjórnarinnar.

Fjölbreyttur hópur innflytjenda, hvort sem hann talar íslensku eða ekki, er óaðskiljanlegur hluti af íslenskum vinnumarkaði og þar með íslensku samfélagi. Velferð þeirra og virk þátttaka er því ekki einkamál þeirra sjálfra, heldur samfélagsins alls. Þess vegna er nauðsynlegt að horfa heildrænt á málaflökkinn og gæta að því að upplýsingagjöf, þjónusta og samskipti taki mið af fjölbreytileika hópsins, m.a. með aðgengi að upplýsingum á erlendum tungumálum og fjölbreyttum miðlunarleiðum.

Að lokum

ASÍ hvetja stjórnvöld til að annað hvort að samþykkja stefnuna sem liggur fyrir hjá félags- og húsnæðismálaráðuneyti eða setja af stað nýja stefnumótunarvinnu í breiðu samráði, til að undirbyggja allt sem varðar málaflökkinn til framtíðar. ASÍ hefur mikinn áhuga á að taka þátt í áframhaldandi vinnu í málefnum innflytjenda, þar sem allir njóta jafnræðis.

Fyrir hönd Alþýðusambands Íslands

Guðrún Margrét Guðmundsdóttir